

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๕

เรื่องพิจารณาที่ ๗/๒๕๖๕

วันที่ ๒๐ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง { ศาลอุทธรณ์

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

ศาลอุทธรณ์ส่งคำโต้แย้งของนายสำออย วันเพ็ญ ผู้ยื่นคำขอคัดค้านและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา ในคดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา คดีหมายเลขดำที่ ๕๓๖/๒๕๖๔ หมายเลขแดงที่ ๑๓๓๔๖/๒๕๖๔ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริงตามหนังสือ ส่งคำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

พนักงานอัยการจังหวัดสมุทรปราการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ยื่นคำขอเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัด สมุทรปราการ ความผิดฐานกระทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาทเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย ขอให้ ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๒๕ ระหว่างการพิจารณาผู้ยื่นคำขอได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลจังหวัดสมุทรปราการพิพากษายกฟ้อง คดีถึงที่สุดเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๒ ต่อมา ผู้ยื่นคำขอได้ยื่นคำขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาต่อคณะกรรมการพิจารณา ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา โดยขอค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ในการดำเนินคดีในส่วนที่เป็นค่าทนายความ เป็นเงินจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท คณะกรรมการ มีคำวินิจฉัยที่ ส.ป.๒๐/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ว่าจำเลย (ผู้ยื่นคำขอ) มิได้ถูกคุมขัง ในระหว่างการพิจารณาคดี กรณีจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ให้ยกคำขอ ผู้ยื่นคำขอจึงอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์

ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ ผู้ยื่นคำขอมีคำโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐

วรรคหนึ่ง (๒) ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๙ เนื่องจากการตีความบทบัญญัติ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เป็นการตีความตามตัวอักษรโดยเป็นธรรมเนียมปฏิบัติว่าจะพิจารณา เฉพาะกรณีจำเลยในคดีอาญาที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีเท่านั้น ทั้งที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสองบัญญัติว่า ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมี คำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำ ความผิดมิได้ และวรรคสามบัญญัติว่า การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่ จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ดังนั้น หากนำบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ที่กำหนด การถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติค่าใช้จ่ายในส่วน of ค่าทนายความ อันเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๕) ย่อมไม่เป็นธรรม แก่ผู้ยื่นคำขอ เป็นการเลือกปฏิบัติเฉพาะจำเลยที่ถูกคุมขังเท่านั้น สร้างบรรทัดฐานให้จำเลยที่ต้องการ รับสิทธิตามพระราชบัญญัติดังกล่าวต้องสละสิทธิการขอลปล่อยชั่วคราวให้ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี จำเลยไม่ว่าจะถูกปล่อยชั่วคราวหรือไม่ ล้วนแต่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายและทรัพยากรในการต่อสู้คดีที่เกิดจากกระบวนการของรัฐทั้งสิ้น กรณีจึงเป็น บทบัญญัติที่สร้างภาระเกินสมควร เป็นข้อจำกัดในการอำนวยความสะดวก

ศาลอุทธรณ์เห็นว่าผู้ยื่นคำขอโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ชัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ ซึ่งศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังไม่มี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงส่งคำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอต่อ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลอุทธรณ์ส่งคำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอเพื่อให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๙ หรือไม่ ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลอุทธรณ์จะใช้บังคับแก่คดี เมื่อผู้ยื่น คำขอโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับไว้พิจารณาวินิจฉัย แต่ประเด็นที่โต้แย้งว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ชัดหรือแย้งต่อ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ นั้น เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้เท่านั้น มิได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพในเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๕ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้กระทำการนั้นหรือวินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๒๕ วรรคสี่ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๙ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำการนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๑๒ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคุณความตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

ฯลฯ

ฯลฯ

๒. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา ๒๐ จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง

(๑) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ

(๒) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และ

(๓) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนใดถึงแก่ความตายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด และคณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ถ้าเป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดี จำเลยที่ถึงแก่ความตายนั้นมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ได้ด้วย

มาตรา ๒๑ การกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามมาตรา ๒๐ ให้กำหนดตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(๑) ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ให้คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

(๒) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจหากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

(๓) ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย และความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี จำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

(๔) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี

(๕) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว

ในกรณีที่มีคำขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืน การสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นว่านั้นได้ ให้คณะกรรมการกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควร

คณะกรรมการอาจกำหนดให้จำเลยได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับและโอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากทางอื่นด้วย

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการตามมาตรา ๑๔/๑ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ ยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา ๘ (๑) ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ ให้เป็นที่สุด

การยื่นอุทธรณ์ตามวรรคสอง ผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามวรรคสองแล้ว

ในการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคสอง ศาลอุทธรณ์มีอำนาจไต่สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควรทำแทนก็ได้

๓. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อ ๖ ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญาดังต่อไปนี้

๑. ๑๖,๖๐๐ บาท

(๔) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

(ก) ค่าทนายความ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินอัตราที่กำหนดในตารางท้าย

กฎกระทรวงนี้

๑. ๑๖,๖๐๐ บาท

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่

ความเห็น

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มีเหตุผลในการประกาศใช้ว่า เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๔๖ บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ซึ่งมาตรา ๒๕ วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ก็ได้บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ กรณีจึงเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนาค้ำครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี รวมถึงสิทธิในการร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณา การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแม้จะเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่รัฐเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาลสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มาตรการดังกล่าวย่อมกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ดังนั้น เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถือว่ายังมีได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่ไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว จึงต้องสูญเสียอิสรภาพด้วยเหตุที่ถูกควบคุมหรือคุมขังดังกล่าว ย่อมส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นสูญเสียโอกาสที่จะประกอบอาชีพได้ตามปกติ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อฐานะทางเศรษฐกิจและชีวิตครอบครัว รัฐจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ ขึ้นมาบังคับใช้โดยมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติให้มีการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่จำเลย

ในคดีอาญาที่ต้องสูญเสียอิสรภาพของตนด้วยเหตุที่ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวและถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล หรือบุคคลซึ่งต้องรับโทษตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแล้ว แต่ต่อมาได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของบุคคลนั้นไม่เป็นความผิด จึงสมควรได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่การบัญญัติกฎหมายเพื่อเยียวยาความเสียหายในลักษณะดังกล่าว รัฐจำเป็นต้องคำนึงถึงสถานภาพทางการเงินของรัฐด้วยว่าจะมีเงินงบประมาณเพียงพอที่จะให้การทดแทนหรือเยียวยาได้มากน้อยเพียงใดและอย่างไร ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) กำหนดให้จ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเฉพาะแต่จำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี จึงเป็นไปตามเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว โดยรัฐไม่ได้ประสงค์ให้จำเลยต้องสละสิทธิในการปล่อยชั่วคราวเพื่อให้ถูกคุมขังก่อนจึงจะได้สิทธิดังกล่าวตามที่ผู้ยื่นคำขอกล่าวอ้างแต่อย่างใด

อนึ่ง คำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอได้มีถ้อยคำบางประโยคพอจะอนุมานได้ว่า เป็นการกล่าวอ้างถึงการใช้เกณฑ์ในการคุมขังเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย เป็นการเลือกปฏิบัติเฉพาะจำเลยที่ถูกคุมขังเท่านั้น คำโต้แย้งดังกล่าวพอฟังได้ว่ามีลักษณะเป็นการอ้างว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ แม้ผู้ยื่นคำขอจะไม่ได้กล่าวอ้างบทมาตราดังกล่าวของรัฐธรรมนูญไว้โดยชัดแจ้ง แต่คำโต้แย้งมีความชัดเจนเพียงพอที่สมควรจะได้รับคำอธิบายในประเด็นนี้ไว้ด้วย โดยเห็นว่า พิจารณาตามหลักพื้นฐานของ “หลักความเสมอภาค” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ซึ่งมีหลักการสำคัญว่า “บุคคลที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน จะต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน” ซึ่งนำมาสู่ข้อพิจารณาในประเด็นนี้ว่า บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่อัยการเป็นผู้ฟ้องร้องนั้น ระหว่างบุคคลที่ถูกคุมขังกับบุคคลที่มีได้ถูกคุมขังในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณา หากต่อมาภายหลังปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด กรณีนี้จะนำไปสู่ปัญหาการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันระหว่าง “บุคคลที่ถูกคุมขัง” กับ “บุคคลที่มีได้ถูกคุมขัง” หรือไม่ เห็นว่า “บุคคลที่ถูกคุมขัง” กับ “บุคคลที่มีได้ถูกคุมขัง” ในกรณีนี้มีสาระสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่จะนำไปสู่การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะบุคคลที่ถูกคุมขังย่อมปราศจากเสรีภาพที่จะประกอบอาชีพการงานตามปกติ ดังนั้น การที่กฎหมายบัญญัติให้จ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในกรณีนี้ โดยไม่จ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในกรณีของบุคคลที่มีได้ถูกคุมขัง จึงมีความแตกต่างในสาระสำคัญ กรณีเช่นนี้จึงไม่ถือเป็นการ

เลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรมแต่อย่างใด เว้นแต่ในอนาคตกหากมีกฎหมายขยายความไปถึงบุคคลทุกคนที่ถูกฟ้องคดีอาญาโดยอัยการ แล้วต่อมาปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด และรัฐประสงค์จะให้มีการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่บุคคลทุกคนที่ถูกดำเนินคดีอาญาโดยอัยการ ทั้งผู้ที่ถูกคุมขังและผู้ที่มิได้ถูกคุมขังแล้ว หากปรากฏว่ามีกรณีบุคคลบางรายได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามกฎหมายดังกล่าว และมีบางรายไม่ได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องการถูกคุมขังหรือไม่ถูกคุมขัง จึงจะถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มีวัตถุประสงค์ให้มีการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเฉพาะ “บุคคลที่ถูกคุมขัง” จึงไม่เป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ดังที่ผู้ยื่นคำขอเข้าใจ

สำหรับคำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอที่ว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ นั้น เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ความในวรรคนี้ไม่มีกรณีใดที่เกี่ยวกับประเด็นที่ผู้ยื่นคำขอโต้แย้งมาแต่อย่างใด วรรคสองบัญญัติว่า ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ความในวรรคนี้เป็นการให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งก็ไม่เกี่ยวกับประเด็นตามคำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอแต่อย่างใด วรรคสาม บัญญัติว่า การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ความในวรรคนี้เป็นการบัญญัติให้มีการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เพียงเท่าที่จำเป็น แม้ว่าการคุมขังตามมาตรา ๒๙ วรรคสามมีส่วนเชื่อมโยงกับสิทธิในการได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ แต่ก็ไม่มีประเด็นว่า มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวจะไปขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสามแต่อย่างใด วรรคสี่ บัญญัติว่า ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ เป็นหลักการมิให้มีการบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งไม่เกี่ยวกับคำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอ

อีกเช่นกัน และมาตรา ๒๙ วรรคห้า บัญญัติว่า คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ อันเป็นการกล่าวถึงหลักในเรื่องการประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น ไม่มีประเด็นที่เกี่ยวกับคำโต้แย้งของผู้ยื่นคำขออีกเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้วไม่มีประเด็นว่ามาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ แต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙

(นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ